

## A Study of the Emergence of Rhizosphere in Winslow's *In West Mills*

Zahra Taheri\*  
University of Kashan, Iran

**Abstract** This article focuses on the 'rhizosphere' in Charles Winslow's (2019) *In West Mills*. Deploying Deleuze and Guattari's views as well as Foucault's, this study discusses how the notions of 'schizoid', 'nomad', 'deterritorialization' and 're-territorialization' can pave the way for the emergence of a new kind of literature known as 'minority literature'. Furthermore, it is discussed how cultural geography can be redefined by challenging the oedipal mechanism of power and replacing it with an anti-oedipal 'machine'. To this end, notions of 'heterotopia', 'body without organs' and 'lines of flight' have been discussed. It is argued that for Winslow to upset the hierarchical discourse of liberalism, first the arborescent (hierarchical) system of family, as liberalism's first controlling agent, should be challenged. Afterward, other binary oppositions are unsettled. The outcome will be the replacement of the universal liberal system with 'micropolitics' and rhizomatic systems which can accomplish a truer version of democracy.

**Keywords:** *Rhizosphere; In West Mills; Heterotopias; De'Shawn Charles Winslow; Machine*

### 1. Introduction

The term 'minority' is among the most frequent words, which have appeared in cultural and political discussions. It refers to either religious and ethnic groups or 'otherized' members of societies. Furthermore, this term implies a binary system of thought—that is, minority versus majority—and the awareness of which has led to a call for freedom and democracy in recent decades. It can therefore be argued that in every society the existence of 'minority' groups foregrounds hierarchical systems and their control, surveillance and even oppression. Although people are conscious of these social and political hierarchies and ready to challenge them, they have taken the fundamental basis of these hierarchies for granted, even naturalized it, and rarely given it a second thought. In other words, they rely on that basis to control others as they themselves have been subject to that. That basis is the father-oriented oedipal system.

#### Please cite this paper as follows:

Taheri, Z. (2023). A study of the emergence of rhizosphere in winslow's *In West Mills*. *Language and Translation Studies*, 65(1), 81-110. <https://doi.org/10.22067/lts.2022.75617.1116>

The oedipal system is the basis of all hierarchical systems because of two important things this system does. One is its role in providing children with a sense of self-identity—which is defined by their relationship with their father and the oppression of their desires for their mother. Michel (1982) remarks that child's identity is formed through this psychological process of Oedipus complex, the memory of which stays with him throughout his life. The other is their acquired sense of hierarchy of power which should be obeyed since the child is forced to oppress his desire to stay as a member of that small society of the family. Hence, when children enter society, they are familiar with the idea of oppression, power and surveillance and will have lesser resistance after being classified into specific groups. Furthermore, they have already learned that they should give up on their wishes in order to survive since they are among the powerless.

Thus, it would not be a false claim to call oedipal discourse the basis of liberal democracy in the modern and postmodern era, the basis of which depends, as Foucault remarked many times, on control and oppression, especially that of its 'other'. Therefore, by foregrounding the notion of oedipal complex in modern psychology, the liberal discourse has tried to naturalize notions of power and oppression from the very childhood to prepare individuals for further oppression they will undoubtedly face in society. Such a system works based on a binary system of thought which is presented as absolute and unquestionable. Therefore, it imposes a fixed identity on people and draws stable borders in society. Accordingly, it imposes fixed identity on people, divides them into different categories, and justifies 'otherization' of some groups. Furthermore, it emphasizes homogeneity and describes 'difference' as a threat that should be kept at arm's length and, thus, adds fuel to the flames of racism and sexism. That is, fluidity is an inevitable feature of every system, even if it has been suppressed. It is this fluidity that leaves some room for further modification and development inside each system.

## 2. Method

Alongside Deleuze and Guattari's seminal works *Anti-Oedipus* (1984) and *A Thousand Plateaus* (2004)—as two critical works deployed in this study—the article also considers Foucault's *Discipline and Punish* (1975) and *Of Other Spaces* (1967). They were used to discuss how the notions of 'schizoid', 'nomad', 'deterritorialization' and 're-territorialization' can pave the way for the emergence of a new kind of literature known as 'minority literature'. A descriptive-analytic method was used in this study not only to elaborate on these notions in Winslow's *In West Mills* (2019) but also to emphasize those 'lines of flight' which underlie most binary oppositions and social categorizations, upon which liberal humanism has sustained its power, and consequently, oppression. Deploying the perspectives of left thinkers, including Deleuze and Guattari's as well as Foucault's, the paper tries to discuss how liberal democracy has used the discourse of oedipal complex at its service to justify and sustain its social and political frameworks. To this end, the

Foucauldian notion of 'heterotopia' and the Deleuzian notions of 'machine', 'mechanism', and 'organism' were used.

### **3. Findings**

Winslow's work elaborates on the way liberal democracy has relied on notions of 'mechanism' and 'organism' to sustain itself—a fact that reveals the strong tendency of liberalism for surveillance, control, and predictability. Furthermore, it justifies liberal democracy's desire for the classification and categorization of people. Besides, it clarifies why identity in this system is considered fixed and stable, despite the fact that it is the difference that precedes identity. To this end, the notion of 'machine' and its differences from the other two structures are elaborated. It is revealed that the 'machinic' structure could be deployed in societies where identity is not confined to specific gender, religion, ethnicity, or nationality since relations among all parts of a system count in a machinic structure. Accordingly, it paves the way for creativity and fluidity and cannot be suppressed by pre-set frameworks liberal democracy has put forth. Deploying the notion of machine also reveals the rhizomatic nature of all structures, especially the oedipal one, and foregrounds their 'lines of flight'. By these lines, one can mean a kind of 'difference' that underlies systems or identities. The Deleuzian conception of 'desire' should be highlighted to take note of those lines of flight.

### **4. Discussion and Conclusion**

By questioning the dominant notion of societal, political 'mechanism' and its replacement with the notion of 'machine', the paper tried to provide grounds for those 'lines of flight' which have always been there. The emphasis of these 'lines of flight' is because of the significance they give to the notion of fluidity existing in the system, which has been denied. The article tried to show how Winslow, by challenging the oedipal structure dominant in family, has also been able to challenge the notions of essential identity, race, and ethnicity since 'familial structure', to use Foucault's (1975) term, is the first representation of liberal 'panopticon' system which controls people through impositions of norms and formation of their expectations. Upsetting this system paves the way for the unsettlement of liberal humanism and grand narratives and for a vertical relationship since democracy and hierarchies are opposite poles on a continuum.

## بررسی ظهور «ریزوسفییر» در رمان در وست‌میلز

زهره طاهری\*

دانشگاه کاشان، ایران

چکیده مقاله حاضر به بررسی «ریزوسفییر» و نقش آن در چالش ساختار حاکم و جغرافیای فرهنگی می‌پردازد. نویسنده با استفاده از رویکرد «چپ‌نوگرا» و بهره‌گیری از منتقدانی نظیر دلوز، گاتاری و فوکو و تمرکز بر مقوله‌های «شیزوئید»، «کولی» و مفاهیمی نظیر «بازقلمروسازی» در پی پاسخ به این پرسش است که چگونه «ادبیات اقلیت» با جایگزینی «ساختار/مکانیسم» ادیبی با «ماشین» ضد ادیبی می‌تواند مقوله هستی‌شناختی گفتمان نئولیبرالیسمی را به چالش کشد و نوعی سیالیت «ریزوسفییری» بیافریند؟ بدین منظور رمان در وست‌میلز (۲۰۱۹) نوشته دیشون چارلز وینزلو بررسی می‌شود تا با تمرکز بر مفاهیمی نظیر «هتروتوپیا»، «بدن بدون اندام» و «گریزگاه‌ها»، ساختار خانوادگی متفاوتی از آنچه تحت تأثیر گفتمان کاپیتالیسمی شکل گرفته به تصویر کشد؛ ساختاری که با تأکید بر سیالیت، تقلیل فرد به صرف بُعد اجتماعی (گفتمان ادیبی) را به چالش می‌کشد و می‌کوشد مفهوم نوینی از دموکراسی به دست دهد که مبتنی بر ساختار درختی نیست. استدلال می‌شود که با رهایی از قید دوانگاره‌ها، علاوه بر جایگزینی گفتمان لیبرالیسمی با «سیاست‌های خرد»، هویت نیز به امری سیال بدل می‌شود تا «هم‌نشست» و رابطه افقی مبنای روابط انسانی شود.

**کلیدواژه‌ها:** ریزوسفییر؛ در وست‌میلز؛ هتروتوپیا؛ گریزگاه‌ها؛ ماشین میل؛ دیشون چارلز وینزلو

## ۱. مقدمه

واژه «اقلیت»<sup>۱</sup> را می‌توان امروزه جزء پُربسامدترین واژه‌های ادبیات فرهنگی و سیاسی برشمرد؛ خواه این واژه به پناهندگان سیاسی و مذهبی اشاره کند و خواه از آن در راستای توصیف گروه‌های قومیتی، نژادی و جنسیتی خاص استفاده شود. به‌علاوه، استفاده از این واژه به‌نوعی

1. minority

تقابل دوگانه (اکثریت/اقلیت) اشاره می‌کند که آگاهی بدان منشأ غالب جنبش‌های آزادی‌خواهانه دهه‌های اخیر به شمار می‌رود. از این رو، می‌توان گفت که واژه «اقلیت» بیش از هر چیز ساختاری سلسله‌مراتبی را در ذهن زنده می‌کند که مستلزم تحمیل نظامی از بیرون بر گروه اقلیت و در نتیجه نظارت، کنترل و حتی سرکوب آن است. از میان ساختارهای متنوع قدرت، نخستین ساختاری که بر همه افراد تحمیل می‌شود و آنها را از تسلیم در برابر سلسله‌مراتب قدرت ناگزیر می‌کند می‌توان به نظام «ادیبی»<sup>۱</sup> پدرمحور اشاره کرد.

در این ساختار قدرت است که فرد، به گفته لاکان<sup>۲</sup>، برای نخستین بار به هویت فردی و اجتماعی خویش آگاه می‌شود؛ هویتی که وابسته به رابطه فرد با پدر و مبتنی بر سرکوب میل به مادر است (به نقل از میچل<sup>۳</sup>، ۱۹۸۲). فروید<sup>۴</sup> (۱۹۵۳) معتقد است که هویت فرد در جریان ساختار ادیبی تثبیت می‌شود، چراکه همواره خاطره میل سرکوب‌شده به منزله فقدان عمیق که هویت وی را چندپاره کرده با وی است. هویت ثابت فردی به دسته‌بندی افراد در اجتماع و ساختارهای سلسله‌مراتبی دیگری ختم می‌شود که به گفته فوکو<sup>۵</sup> در غالب ساختارهای «سراسری» نمود می‌یابند. اگرچه این دیدگاه در ظاهر اندکی افراطی به نظر می‌رسد، اما آگاهی به کارکرد این «فقدان» در درونی کردن وجود گفتمان تحمیلی استعلای بیرونی بر زندگی فرد، عادی‌سازی امر سرکوب امیال و تلاش‌های بی‌وقفه در راستای رهایی از آن و تسلیم ناگزیر در برابر گفتمان‌های حاکم به دلیل گره‌خوردن هویت فردی به وابستگی‌های اجتماعی باعث می‌شود که ساختار ادیبی به منزله اصل بنیادین تفکر سلسله‌مراتبی گفتمان لیبرالیسمی<sup>۶</sup> معرفی شود؛ ساختاری که با عادی‌سازی قانون پدر و در نتیجه دیگر هنجارها سرکوب را به جزء لاینفک زندگی فردی و اجتماعی بدل کرده و نوعی حیات را رقم زده که علی‌رغم آزادی ظاهری مبتنی بر استبدادی درون‌ساختاری است؛ اما نکته قابل توجه آن است که هر گفتمانی از هر نوع،

- 
1. Oedipus
  2. Lacan
  3. Mitchell
  4. Freud
  5. Foucault
  6. liberal discourse

ناگزیر از سیالیت درونی است، حتی اگر این ماهیت شناور تحت تأثیر هنجارهای درونی شده سرکوب شده باشد؛ چراکه این ماهیت محوشدنی نیست.

در همین راستا است که نویسندگان بسیاری تلاش کرده‌اند با برجسته‌سازی این سیالیت، از درون ساختار قدرت را به چالش کشند تا علاوه بر واشکنی کلان‌روایت‌های جهان‌شمول<sup>۱</sup>، تعریف متفاوتی از دوانگاره‌های<sup>۲</sup> هویتی، قومی، جنسیتی و مذهبی ارائه دهند و «جغرافیای فرهنگی» نوینی را بازتعریف کنند. این امر مستلزم خلق نوع جدیدی از ادبیات بود که دلوز از آن به «ادبیات اقلیت» تعبیر می‌کند. برخلاف پنداشت اولیّه، منظور از این ادبیات آثار ادبی صرفاً نوشته‌شده از سوی نویسندگان اقلیت نیست، بلکه اشاره به کارکردی خاص است: تمرکز بر «سیاست‌های خرد»<sup>۳</sup>. از جمله نویسندگانی که اخیراً به نوشتن این نوع ادبیات پرداخته می‌توان به دین چارلز وینزلو<sup>۴</sup>، نویسنده معاصر آمریکایی، اشاره کرد. وینزلو در رمان *در وست میلز* (۲۰۱۹)<sup>۵</sup>، به‌منزله نخستین اثر خود به بازخوانی تحسین‌برانگیزی از کلان‌روایت‌ها انسان‌گرایانه<sup>۶</sup> دست زده و در روایتی جذاب می‌کوشد به شرح جغرافیایی فرهنگی متفاوتی بپردازد؛ فضایی که تحمیل‌گفتمان نئولیبرالیسمی فرصت ظهور آن را سلب کرده است. در همین راستا این جستار می‌کوشد با تمرکز بر گفتمان چپ نوگرا و بهره‌گیری از نظریات منتقدانی نظیر ژیل دولوز، فیلکس گاتاری و میشل فوکو و تمرکز بر موضوعاتی نظیر «بازقلمروسازی»، «هتروتوپیا»<sup>۷</sup> و «ماشین»<sup>۸</sup> به این پرسش‌های بنیادی پاسخ دهد:

- چگونه اثر وینزلو به بازتعریف جغرافیای فرهنگی پرداخته است؟
- ساختار «ریزوسفیری»<sup>۹</sup> در این راستا چه نقشی ایفا می‌کند؟
- رابطه این ساختار با مقوله «ماشین» چیست؟

---

1. universal grand narratives  
 2. binary oppositions  
 3. minor narratives  
 4. De' Shawn Charles Winslow  
 5. *In West Mills*  
 6. humanistic  
 7. heterotopia  
 8. cramped space  
 9. rhizosphere

- چگونه وینزلو توانسته با چالش گفتمان ادیبی مردم‌محور و بازتعریف مقوله «هویت»، گفتمان انسان‌گرای نئولیبرالیسمی را به چالش کشد؟
- نقش «گریزگاه‌ها» در راستای فروپاشی کلان‌روایت‌های حاکم در رمان وینزلو چیست؟
- چگونه وینزلو از نقش «میل» دلوزی در راستای دستیابی به این مهم استفاده کرده است؟

## ۲. پیشینه پژوهش

اگرچه نظرات دلوز و گاتاری<sup>۱</sup> در سال‌های اخیر بسیار مورد توجه قرار گرفته است، اما چندان به مقوله «ریزوسفیر» و ارتباط آن با مقوله جنسیت زنانه پرداخته نشده است. پژوهش‌هایی در حوزه زنانگی و استثمار زنان صورت پذیرفته است. به‌عنوان مثال، حقی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله خود به بیان استفاده ابزاری از بدن زن از سوی حکومت در ندیمه اتوود می‌پردازند، اگرچه در نهایت به پتانسیل این بدن در چالش نظام سلطه نیز اشاره می‌کنند. دانشوری و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله‌ای به بررسی مقوله اصالت زن و ارتباط وی با طبیعت در اثر آلیس واکر می‌پردازند. از منظر ایشان با پیوستگی زن با طبیعت است که نظم نمادین سرکوبگر ساختار حاکم متزلزل می‌شود.

پژوهش‌های صورت‌گرفته درباره اثر وینزلو بسیار اندک هستند. تنها پژوهش موجود روی این اثر نقد کوتاهی در سال ۲۰۲۰ از سوی تیلور کوئک‌کوئک<sup>۲</sup> نگاشته شده است. این مقاله تک صفحه‌ای به توصیف کلی از روایت داستان، شخصیت‌پردازی‌ها و مکان داستان بسنده می‌کند. مقاله دیگری درباره نویسنده و اثر وی موجود نیست؛ البته نقدهایی غیررسمی درباره نخستین اثر وینزلو وجود دارد که ارزش علمی چندانی ندارند. درباره نظریات دلوز و گاتاری نیز به نسبت مقالات زیادی در حوزه زنانگی موجود نیست. به‌عنوان مثال، صدرالحافظی و ریخته‌گران (۱۳۹۷) به بررسی مقوله میل دلوزی، تفاوت این مقوله در دلوز و گاتاری و فریود

1. Deleuze & Guattari

2. Taylor Koekkoek

و نقش آن در پدیده «شدن» می‌پردازند. احسانی فر و رنجبر در «مؤلفه‌های زن‌شدگی<sup>۱</sup> در داستان کنیزو» (۱۳۹۵) مقوله زن‌شدگی در داستان منیره روانی‌پور را بررسی کرده‌اند. در آن مقاله، مفهوم «زن‌شدگی» از منظر دلوزی مورد بررسی قرار گرفته و از آن به ایستادگی در برابر گفتمان مردسالارانه تعبیر می‌شود. از این رو، این پژوهش جزء نخستین آثار نوشته‌شده است که می‌کوشد مقوله دلوزی «ریزوسفیر» را با زنانگی پیوند داده و صدای متفاوت این اثر را در ادبیات آمریکا ترسیم کند.

## ۲.۱. جامعه کنترل<sup>۲</sup>، مکانیسم‌ها و «گریزگاه‌ها»

مقوله نظارت، مفهومی معاصر و امروزی نیست و آغاز آن به شروع مدرنیته در قرن هیجدهم بازمی‌گردد؛ شاید وقتی که سموئل بنتام<sup>۳</sup> برای نخستین بار ساختار «سراسربین»<sup>۴</sup> را برای یک مدرسه هنر طراحی می‌کرد، هرگز گمان نداشت که روزی از این ساختار به‌منزله «ماشین نظارت» و در راستای تقویت گفتمان قدرت (از طریق تشدید نظارت و اعمال تنبیه) استفاده شود (دابسون و فیشر<sup>۵</sup>، ۲۰۰۷). این ساختار به‌نحوی نمادین توانست نه تنها تفکر سلسله‌مراتبی از بالا به پایین را در جامعه عادی‌سازی کند، بلکه قادر بود تا هنجارمندی و قانون‌مداری را به امری درونی تبدیل کند. در واقع تسلط کامل ناظر و جایگاه فرادست وی بر افراد زیردست از یک سو و نامرئی بودن وی از سوی دیگر سبب شد که افراد تحت نظارت به‌صورت ناخودآگاه، حتی زمانی که مورد نظارت نبودند، به هنجارها و قوانین پایبند باشند؛ چراکه در این ساختار فرد مورد نظارت نه تنها «ابژه»<sup>۶</sup> قدرت به‌شمار می‌رفت، بلکه خود با درونی کردن این هنجارها به‌منزله «سوژه»<sup>۷</sup> بر اجرای درست قانون نظارت می‌کرد (دابسون و فیشر، ۲۰۰۷). در نتیجه این ویژگی ساختار - یعنی استفاده هم‌زمان از دو نوع روش اعمال قدرت - محبوبیت آن نیز بیشتر شد. چنین ویژگی‌ای سبب شد که فوکو مقوله سراسربین را به معنای تحت‌اللفظی خود محدود

1. becoming woman
2. surveillance society
3. Samuel Bentham
4. panoptican
5. Dobson & Fisher
6. object
7. subject



نشمرد و در مضمونی کاملاً استعاری آن را به انواع نظام‌های نظارتی مبتنی بر ساختار قدرت قابل تعمیم دهد (به نقل از دابسون و فیشر، ۲۰۰۷). فوکو، از این دو روش اعمال قدرت به «نظارت مستقیم»<sup>۱</sup> و فرایند «جداسازی»<sup>۲</sup> تعبیر می‌کند. این دو روش از منظر فوکو (۱۹۷۵) به بهترین نحو در ساختار سراسریین بنام قابل مشاهده است؛ چراکه الگوی سراسریین محدود به کنترل صرف افراد نبود و از این فرایند نظارتی در راستای تغییر الگوهای رفتاری و یا درونی کردنی الگوها نیز استفاده می‌شد. از منظر فوکو این نوع از نظارت در طی دو فرایند اعمال می‌شد: نخست از طریق مدیریت بدن افراد (و در نتیجه نیاز به انضباط‌های رفتاری و بدنی) و دیگری از طریق مدیریت بر بدنه اجتماع (و در نتیجه نیاز به قوانین جمعیتی)؛ به دیگر سخن:

انضباط‌های بدنی و سامان‌دهی‌های جمعیت، دوقطبی هستند که سازمان قدرت اداره‌کننده زندگی بر آنها تکیه دارد. استقرار این تکنولوژی عظیم دوقطبی در عصر کلاسیک ویژگی قدرتی است که عالی‌ترین کارکرد آن دیگر کشتن نیست، بلکه محاصره همه‌جانبه بدن است. قدرت قدیمی مرگ، که نماد آن قدرت حاکم بود جای خود را کاملاً به «اداره بدن‌ها» و «مدیریت حساب‌گرانه زندگی» داد. با شکل‌گیری انضباط‌های گوناگون در عصر کلاسیک و طرح مسائل مربوط به مولید، طول عمر، سلامت عمومی، مسکن و مهاجرت در حوزه سیاسی و اقتصادی، تکنیک‌های گوناگونی برای به انقیاد درآوردن بدن‌ها و کنترل جمعیت‌ها ابداع شد (نجف‌زاده، ۱۳۹۳، ص. ۱۵۴).

از منظر دلوز، این امر به این دلیل واقع می‌شود که مفهوم «فرد» از ابتدا به منزله مقوله‌ای ثابت انگاشته شده است؛ از این رو، هر فرد ناگزیر از تسلیم به محیط است. در راستای مقابله با این فرایند اعمال قدرت است که دلوز مقوله «ماشین» و سپس مفهوم «ماشین میل»<sup>۳</sup> را مطرح می‌کند تا به تشریح «گریزگاه‌ها»<sup>۴</sup> پردازد. اگرچه دلوز از عبارت «ماشین میل» در جهت توصیف فرد استفاده می‌کند، اما بعداً عبارت «ماشین» را به کل جهان هستی تعمیم می‌دهد و کل هستی را یک ماشین می‌خواند. از منظر وی هر نوع پیوندی در زمینه فردی، اجتماعی و سیاسی

1. direct surveillance
2. exclusion
3. desiring machine
4. lines of flight

می‌تواند نوعی ماشین را رقم زند؛ بنابراین، منظور دلوز از واژه «ماشین» بسیار پیچیده‌تر از صرف پیوند و اتصال قطعات با یکدیگر است. به‌منظور تعریف «ماشین» دلوز ابتدا به بیان مفاهیمی می‌پردازد که ماشین نیستند: یعنی، «ارگانسیم» و «مکانسیم/سازوکار». ارگانسیم:<sup>۱</sup>

کلیتی خودتنظیم‌گر است که دارای هویت و غایتی است. مکانسیم ماشینی بسته با عملکردی خاص است. یک ماشین چیزی غیر از پیوندهایش نیست. محصول هیچ‌چیزی نیست، برای هدفی خاص نیز ساخته نشده است و هویتی محدود و مشخص نیز ندارد (به نقل از کل بروک<sup>۲</sup>، ۲۰۰۲، ص. ۵۶).

از منظر دلوز، «مکانسیم» نوع واقع‌شده ماشین است؛ همان ماشین است که در یک لحظه تثبیت شده است. با این توصیف می‌توان گفت که ماشین نوعی سیالیت هستی‌شناسانه را تداعی می‌کند که قادر است سرریز تفکرات سیاسی دگماتیک را در اختیار گیرد (کل بروک، ۲۰۰۲). در مفهوم ماشین هر ماشین می‌تواند هم‌زمان از چند ماشین کوچک‌تر تشکیل شود که از منظر اهمیت همگی درجه یکسانی دارند. حال نکته آن است که چگونه می‌توان از مقوله ماشین در راستای تبیین نظارت گفتمان قدرت بر فرد و «گریزگاه‌ها» فراروی فرد استفاده کرد؟ بدین منظور، باید از مقوله ماشین در راستای تبیین حوزه سیاست استفاده کرد. از منظر دلوز، گفتمان انسان‌گرای لیبرال برداشتی «مکانیسمی» و «ارگانسیمی» نسبت به مقوله سیاست دارد و رابطه فرد با جامعه را در چارچوب روابط خاص و از پیش تعیین‌شده و محدود برمی‌شمرد (دلوز و گاتاری، ۲۰۰۵). این در حالی است که در برداشتی ماشینی از سیاست و اجتماع مشخص می‌شود که رابطه فرد با اجتماع صرفاً یک سطح ارتباطی زندگی فردی را تشکیل می‌دهد و هر فرد سطوح ارتباطی «پیشافرادی»<sup>۳</sup> و «فرافرادی»<sup>۴</sup> نیز دارد (دلوز و گاتاری، ۲۰۰۵). از دیگر سو، فرد، علی‌رغم هویت از پیش تعیین‌شده مفروض تفکر لیبرالیسمی، با تغییر محیط و اطرافیان ناگزیر به ایجاد پیوندهای جدید و در نتیجه به تغییر سلاقی و علائق است. افزون بر آن، فرد به یک گروه مشخص از روابط و هویتی خاص تقلیل نمی‌یابد؛ فرد همانند مکانیسمی ثابت نیست

1. organism
2. Colebrook
3. pre-individual
4. supra individual

که قابل پیش‌بینی باشد، بلکه پیوسته در ارتباط با افراد و محیط‌هایی است که آنها نیز ثابت نیستند و در معرض تغییرند.

به‌علاوه، ماهیت ماشین و پیوندهای ماشینی مولد هستند. به این معنا که اگر پنداشت ما از فرد انگاره «ماشین» باشد، ارتباط و پیوند فرد با دیگر افراد مبتنی بر آفرینش روابط جدید است تا رفع فقدان فرویدی / لاکانی. دلوز و گاتاری به تفصیل به تشریح این مقوله در کتاب ضد/ادیپ<sup>۱</sup> (۱۹۸۴) پرداخته‌اند. از منظر دلوز و گاتاری روان‌شناسی فروید و سپس لاکان مقوله «میل» را مبتنی بر فقدان مادر می‌داند. این در حالی است که انگاره ماشینی از «میل» آن را مولد پیوندها برمی‌شمرد تا فقدان که باید رفع شود. این تفکر روان‌شناختی، ماهیت پیوندهای فردی را مبتنی بر نوعی فقدان می‌گزارد که باید رفع شود: رابطه بین جنسیتی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی همگی مبتنی بر رفع نیاز فردی شکل می‌گیرد. نتیجه این تفکر از منظر دلوز و گاتاری، شکل‌گیری افرادی است که جهت رفع آن فقدان هرگونه تلاشی می‌کنند، حتی اگر آن رضایت محض به کنترل و نظارت همه‌جانبه از سوی گفتمان قدرت باشد؛ چراکه این پنداشت در آنها شکل گرفته است که خود قادر به رفع آن نیستند و این نیاز باید از بیرون رفع شود.

این فقدان محوری لازمه تفکر لیبرالیسمی است که در آن افراد تفکری تاجرگونه دارند و همواره در راستای منفعت فردی گام برمی‌دارند؛ اما در تفکری ماشینی، هرگز نیازی شکل نمی‌گیرد که فرد درصدد برآوردن آن باشد؛ چراکه یک ماشین پیوسته مولد پیوندهاست. از این رو، دلوز و گاتاری نوعی متفاوت از دانش روان‌شناختی را ارائه می‌دهند که از آن به «شیزوآنالیسم»<sup>۲</sup> در برابر «سایکوآنالیسم» تعبیر می‌کنند. در این نوع دانش روان‌شناختی که برخلاف روان‌شناسی استعلایی فرویدی نوعی روان‌شناسی مادی‌گرایانه است، هیچ نوع ساختار بیرونی (نظیر ساختار ادیپی) بر فرد تحمیل نمی‌شود؛ از این رو روابط مابین فردی به کلنالی خاص هدایت نمی‌شود و در نتیجه متضمن کارکرد خاصی و هویتی خاص نیز نیست. در چنین حالتی، «آنچه اهمیت می‌یابد سیاست‌های خرد/میکرو است» (می<sup>۳</sup>، ۲۰۰۵، ص. ۱۲۶). البته در

1. *anit-oedipus*

2. *schizoanalysis*

3. *May*

اینجا منظور از خُرد، کوچک یا کم‌اهمیت نیست: منظور از «سیاست ملکولی / خُرد به کوچکی عناصر آن در مقایسه با سیاست کلان اشاره ندارد، بلکه ماهیت توده‌مانند آن را تداعی می‌کند؛ یعنی: [همان] جریان کوانتومی سیال در برابر بخش‌های منفک‌شدهٔ ثلثت» (دلوز و گلتاری، ۲۰۰۵، ص. ۱۲۷). بخش‌های منفک‌شده «دارای مرزهای مشخص و هویتی متمایز هستند»، حال‌آنکه جریان کوانتومی مشتمل بر هویتی سیال است که از «آشفته‌گی ترکیب، بازترکیب و دگرترکیب» غیرقابل پیش‌بینی یک ماده حاصل می‌شود (می، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۸).

بنابراین، می‌توان گفت که «تفکر ماشینی مبتنی بر این اصل است که هویت فردی بیش از آنچه ما باور داریم سیال و قابل‌تغییر است» (می، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۸). در چنین حالتی «هدف دیگر جستجوی عناصر سیاسی ثابت -ملت، دولت، مردم و اقتصاد- نیست؛ هدف درواقع، جستجوی آن چیزی است که از آن عناصر می‌گریزد» (می، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۸). به دیگر سخن، هدف دیگر «کشف عنصری متعالی و بیرونی نیست، چراکه آنچه می‌گریزد از ردهٔ همان عناصری است که از آنها در گریز است» (می، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۸). از این‌رو، می‌توان گفت «گریزگاه‌ها» از منظر دلوز به معنای پُرش به قلمروی دیگر نیست، بلکه اشاره به محصولی است که از همان قلمروی که در آن تولید شده در گریز است. حال نکتهٔ قابل‌توجه آن است که تمرکز بر «گریزگاه‌ها» در نظریهٔ دلوز «وجود هم‌زمانی سیاست‌های کلان و خرد را یادآور می‌شود، به‌طوری‌که این دو قلمرو از هم منفک نیستند و در نتیجهٔ تعامل و کنش آنها سیاست جدیدی خلق می‌شود» (می، ۲۰۰۵، ص. ۱۲۹)؛ بنابراین، آنچه دلوز با بیان مقولهٔ «گریزگاه‌ها» برجسته می‌سازد تمرکز بر سیالیت درونی و ثبات نسبی مفاهیم گفتمان سیاسی لیبرال است؛ چراکه از یک‌سو به پیوندها و چارچوب‌های تشکیل‌دهندهٔ آن مفاهیم اشاره دارد و از دیگر سو با روشنی این پیوندها نسبی بودن آن مفاهیم را برجسته می‌سازد. درواقع، مقولهٔ «گریزگاه» به فرایندهای «قلمروزدایی»<sup>۱</sup> و «بازقلمروسازی»<sup>۲</sup> دلوزی در دل گفتمان قدرت اشاره دارد. گریزگاه‌ها درواقع «جریان نایستایی از قلمروزدایی هستند که در ابتدا امکان شکل‌گیری یک قلمرو را فراهم می‌آورند و سپس ویژگی‌های قلمروگری آن را به چالش می‌کشند» (دلوز و

1. deterritorialization

2. reterritorialization

گاتاری، ۲۰۰۵، ص. ۲۱۳). یکی از مفاهیمی که تعیین آن در شکل‌گیری قلمرو گفتمان لیبرالیسمی اهمیت دارد، مفهوم «هویت فردی اصالت‌محور» است که دلوز از طریق بازتعریف «میل» به منزله «ماشین میل» می‌کوشد ماهیت سیال آن را پررنگ و پس از قلمروزدایی آن به بازقلمروسازی آن بپردازد.

## ۲.۲. سوژه دلوزی و جهان ریزوسفیری<sup>۱</sup>

همان‌طور که قبلاً اشاره شد، دلوز و گاتاری برای نخستین‌بار مقوله «میل» و تأثیر آن بر ساختارهای اجتماعی و گفتمان حاکم را در کتاب *ضد/ادیب* مطرح کردند. از منظر دلوز و گاتاری پدیده «میل» با آنچه فروید و لاکان مطرح کرده‌اند، کاملاً متفاوت است. اگر مقوله «میل» در گفتمان فروید و لاکان، بر نوعی فقدان (فقدان مادر) استوار است که محصول عقده ادیپی است و فرد را به نحوی ناخودآگاه به وحدت با مادر و بازگشت به زمان گذشته سوق می‌دهد، از منظر دلوز و گاتاری پدیده میل مقهور نظام سرکوب و گفتمان قدرت نیست. منشأ این تفکر دلوزی را می‌توان در تعبیر متفاوت وی از مقوله «بدن» جستجو کرد که خود از تفکرات نیچه‌ای و نظریه وی درباره «اراده قدرت»<sup>۲</sup> و همان «میل سیری‌ناپذیر به نمایش قدرت [...] و کنشی آفرینشی» تأثیر گرفته است:

بدن چیست؟ با گفتن اینکه بدن میدانی از نیروها یا مکانی مغذی است که کثرتی از نیروها بر سر آن با یکدیگر مبارزه می‌کنند، بدن را تعریف نمی‌کنیم؛ زیرا در واقع «مکان»، میدان نیروها یا میدان نبرد وجود ندارد. هیچ‌چیز جز کمیت‌هایی از نیرو در تنش باشد وجود ندارد... هر دو نیرویی که نابرابر باشند، به محض اینکه در نسبت با یکدیگر قرار گیرند یک بدن می‌سازند (دلوز، ۱۳۹۰، ص. ۸۴).

دلوز و گاتاری در تعبیر خود از بدن به منزله «ماشین میل»، بدن را محصول تقابل و کنش امیال برمی‌شمرند تا خاستگاه آنها. در چنین حالتی با حذف/سرکوب یک میل نحوه کنش دیگر امیال بازتعریف می‌شود که ماحصل آن خلق بدنی جدید است. پس بدن همانند ساختاری پویا

1. rhizosphere universe

2. will to power

پیوسته نوعی «شدن» را تجربه می‌کند و پیوسته به نوعی «بازقلمروسازی» دست می‌زند. از این رو، هویت فرد مبتنی بر ساختار ادیبی تعریف و تبیین نمی‌شود؛ به دیگر سخن، سوژه دلوزی از منظر وجودی وابسته به «دیگری» نیست، در ساختاری ثابت محدود نمی‌شود و تابع قوانینی خارج از خویش نخواهد بود.

حال نکته آن است که مفهوم کلی «شدگی» را چگونه می‌توان با تعریف دلوز و گاتاری با مقوله «میل» مرتبط دانست. لازمه درک این موضوع پرداختن به تعریفی است که دلوز و گاتاری از انواع میل و کارکرد آن ارائه کرده‌اند. در کتاب *صد/ادیپ دلوز و گاتاری* به تشریح دو نوع میل کلی می‌پردازند: «میل پارانوئیک» و «میل شیزوئیدی»<sup>۱</sup> یا شیزوفرنی. میل پارانوئیک<sup>۲</sup> از منظر دلوز و گاتاری میلی مبتنی بر حفظ «بودگی»<sup>۳</sup> و یا ترس از تغییر است؛ به دیگر سخن، «ابزار پارانویا برای دفاع از واقعیت موجود همان قانون است. [...] قانونی که مدعی حاکمیت جهان‌شمول بر یک کل است. در واقع، سعی می‌کند کمی مازاد انرژی را اخته کند و مجموعه را در یک الگوی واحد محبوس کند» (صدرالحفاظی و ریخته‌گران، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۱). این در حالی است که میل شیزوئیدی مبتنی بر نوعی «شدگی» و یا تغییر است. میل شیزوئیدی از نگاه دلوز و گاتاری نوعی بیماری تلقی نمی‌شود، بلکه به گرایش قوی در فرد اشاره دارد که مبتنی بر رهایی از قیدوبند هنجارهای اجتماعی و خودسانسوری است. از این رو است که در جوامع سرمایه‌داری شیزوفرنی با نوعی خطر و تهدید تداعی می‌شود تا در راستای عملکرد گفتمان قدرت فوکویی، با «دگربودگی»<sup>۴</sup> این میل، به حذف آن از جامعه و حفظ ساختار خود پردازد. در چنین حالتی است که می‌توان نتیجه گرفت که ساختار ادیبی که به تن دادن به ساختار قدرت پدرمحور و خودسانسوری استوار است، در تلاش است با حذف میل فردی در راستای گفتمان قدرت و بقای آن حرکت کند؛ بنابراین، می‌توان از ساختار ادیبی به منزله بخشی از ساختار فعال «محدوده‌ساز/ گستره‌فکن»<sup>۵</sup> نام برد که هر چیز در آن به نحوی

1. schizoid
2. paranoid
3. being
4. otherization
5. territorialization

«کُدگذاری» می‌شود. تمام ساختارها نظیر دولت، خانواده، قانون، آموزش از منظر دلوز و گاتاری بر هنجارهایی استوار هستند که در واقع با استفاده از کُدگذاری هنجارمند رفتارهای خاصی از فرد انتظار دارند و میل و گرایش‌های فردی را به سمت دلخواه گفتمان قدرت هدایت می‌کنند. در چنین حالتی است که الگوی سلسله‌مراتبی استوار می‌ماند، ساختار قدرت حفظ می‌شود و با القای نوعی غایت‌گرایی هدفمند به فرد، عمده انرژی فردی در راستای دستیابی به هدفی از پیش تعیین‌شده صرف می‌شود. در برابر این میل پارانوئیدی، میل شیزوئیدی قرار دارد که می‌کوشد با گریز از هنجارهای موجود به نوعی خودابرازی دست زند و بدین ترتیب نوعی بی‌نظمی و هنجارشکنی را به تصویر کشد که نتیجه آن درهم‌شکستن انتظام تحمیلی و درنهایت فروپاشی ساختار قدرت است. در نتیجه این امر، قوانین، هنجارها و ساختارهای جهان‌شمول جای خود را به تنوع، کثرت و چندگانگی در جامعه می‌دهند؛ ساختار ریزومی و افقی جایگزین نظام سلسله‌مراتبی و عمودی می‌شود و درنهایت جامعه مبتنی بر «بودگی» انسان‌گرای لیبرال نوعی «شدگی / سیوروریت» را تجربه می‌کند:

دلوز، برخلاف تصور فروید، معتقد است که پیروزی نهایی با همین مازاد انرژی است نه با قانون اخته‌گر که مبتنی بر کلیت و پارانوئیست. [این انرژی مازاد است] که سرانجام بر اختگی چیره می‌شود و قانون را لغو می‌کند و دگرگون شدن را محقق می‌کند. سوژه یک‌سوی این جنگ نیست، بلکه خودش در نتیجه آن تولید می‌شود (صدرالحفاظی و ریخته‌گران، ۱۳۹۹، ص. ۱۱۱).

از این رو، سوژه دلوزی می‌تواند قوانین و ساختارهای جهان‌شمول را در هم‌شکند و بدین ترتیب ساختار سلسله‌مراتبی گفتمان انسان‌گرای لیبرال را زیر سؤال برد؛ چراکه با چالش «اصالت ماهیت»<sup>۱</sup> کلیه دوانگاره‌های بنیادی نیز به چالش کشیده می‌شود و قوانین که مبتنی بر اصل جهان‌شمولی هستند اعتبار خود را از دست می‌دهند. در چنین حالتی هویت جمعی نیز رنگ می‌بازد و هر ارتباطی نوعی «شدگی» را بازنمایی می‌کند که فارغ از کلیشه‌های جنسیتی و نژادی، هویتی نوین را رقم می‌زند. در چنین حالتی، به جای ساختاری از پیش تعیین‌شده که

کلّیه رفتارها و ارتباطات فرد را هدایت می‌کند، سوژه با نوعی ساختار در ارتباط است که دلوز و گاتاری از آن به «بدن بی‌اندام»<sup>۱</sup> تعبیر می‌کنند. این ساختار در معنای تحت‌اللفظی آن، شاید به معنای نفی وجود اندام باشد؛ اما در واقع به قابلیت تولید و بازتولید روابط بین اندام‌ها اشاره می‌کند. به‌دیگرسخن، بدن بدون اندام «با انحلال روابط بالفعل و موجود در ارگانسیم [یا نظام اجتماعی]، امکان تحقّق‌پذیری شکل‌ها و سازمان‌یابی‌های دیگر را برای این لندام‌ها فراهم می‌کند» (صدرالحفاظی و ریخته‌گران، ۱۳۹۹، ص. ۱۰۶). در چنین حالتی بدن (ساختار اجتماعی) خود به تولید روابط و پیوند میان اندام‌ها نمی‌پردازد، بلکه به ثبت صرف این روابط اکتفا می‌کند؛ گویا بدن «هم‌نشستی»<sup>۲</sup> از اندام‌های متفاوت است که هر لحظه می‌توان پیوند نوینی بین آنها را به نظاره نشست. مهم‌ترین نتیجه این امر را می‌توان «غیرجنسی شدن» مقوله «میل» و فروپاشی نظام ادیبی و در نتیجه نظام سمبلیک لاکانی برشمرد؛ چراکه زین پس یک پیوند مشخص و در نتیجه سازمان‌یابی مشخصی بین اندام حاکم نیست. در چنین حالتی است که شرایط برای شکل‌گیری ساختار ریزوسفیری (مبتنی بر پیوندهای ریزومی) فراهم می‌شود. این ساختار، الگویی معادل است که فرای کلّیه مرزهای فرهنگی، تاریخی و زبان‌شناختی تعیین‌شده می‌رود و ساختارهای «درختی»<sup>۳</sup> و سلسله‌مراتب مرتبط با آنها را درهم می‌شکند (زمبرلین، ۲۰۰۶). البته ساختار ریزوسفیری را نباید با ساختارهایی نظیر «دیگ جوشان» یا «چندفرهنگ‌گرایی» معادل شمرد؛ چراکه این ساختارها برخلاف اسم خود همواره نوعی «نظام درخت‌گونه را تداعی می‌کنند که یا در پی همسان‌سازی جهانی بر مبنای ایده‌آلی خاص هستند» یا با تأکید بر تفاوت‌ها، ساختارهای سلسله‌مراتبی پیشین را بیش‌ازپیش برجسته می‌سازند (زمبرلین، ۲۰۰۶، ص. ۱۸). در ساختاری ریزوسفیری، دوانگاره «خود/دیگری» و ارتباط عمودی امری غیرممکن است، چراکه «تفاوت» جزء لاینفک هویت فردی و «شدگی» تجربه همیشگی است. چارچوبی از پیش تعیین‌شده وجود ندارد و متافیزیکی بیرونی بر فرد و جامعه تحمیل نمی‌شود. به همین دلیل است که فروید از این موقعیت به شیزوفرنی تعبیر می‌کند؛

1. body without organs
2. assemblage
3. arborescent
4. Zamberlin



چراکه این حالت نوعی از هم‌گسیختگی ساختاری را به تصویر می‌کشد که معادل شی‌زوفرنی و یا پریشانی روانی در نظریهٔ فرویدی است.

اسکیزوفرن ضد پدر، یعنی ضد چهرهٔ قانون است او از سلطهٔ درونی‌شدهٔ نام پدر یا همان قانون آزاد است. سنت روان‌کاوی بروز نشانه‌های جنون از جمله هذیان و اوهام در فرد اسکیزوفرن را نتیجهٔ همین نقصان در عملکرد پدر می‌دانند. در نتیجهٔ درمان آن را مستلزم تعبیه دوباره چهرهٔ پدر یا همان قوانین مستبدانه اخلاقی و هنجارهای اجتماعی در اوست (صدرالحفاظی و ریخته‌گران، ۱۳۹۹، ص. ۱۰۴).

در چنین حالتی است که روابط بین‌فردی نیز که قبلاً بر مبنای الگوی تحمیلی فرویدی تعریف می‌شده است نیز بازتعریف و در راستایی هدایت می‌شود که الگوهای سرکوب‌گرانه پیشین تکرار نشوند. این امر مستلزم جایگزینی ساختار عمودی قدرت با ساختاری افقی است که مبتنی بر رابطه است تا تحقق الگویی از پیش تعیین‌شده. به‌دیگر سخن، «تفکر مبتنی بر تفاوت سیاسی دارای این قدرت تشخیص است که نوع دسته‌بندی مورد استفاده اهمیتی ندارد، چراکه همواره دسته‌بندی‌های دیگری موجودند» (می، ۲۰۰۵، ص. ۱۳۲). در این موقعیت، به فرد یک روش درست زندگی کردن تحمیل نمی‌شود؛ چراکه یک نسخه کلی برای زندگی کردن موجود نیست. در چنین حالتی آنچه «من» را می‌سازد «ثبات هویتی نیست، بلکه مشارکت در شکل‌گیری روابط هست» (دلوز و پارنه، ۲۰۰۷، ص. ۱۴۴). ریزوم نامی دیگر است که دلوز به این تفکر ماشینی مربوط به سیاست نسبت می‌دهد:

ریزوم هیچ آغاز، میانه یا پایانی ندارد. همواره در میانه به سر می‌برد و در جریان است. [. . .] درخت مبتنی بر رابطهٔ پدر و فرزندی است، اما رابطهٔ ریزومی بر تعاون استوار است. درون‌مایه ریزوم مبتنی بر حرف ربط «و . . . و . . .» است. این حرف ربط آن‌قدر قدرتمند است که فعل «بودن»<sup>۲</sup> را ریشه‌کن کند. کجا می‌روی؟ اهل کجایی؟ قصد چه داری؟ همگی سؤالات بی‌فایده‌ای هستند. در «بینیت» ارتباطی مبتنی بر مکان از یک چیز

1. Deleuze & Parnet

2. to be

به چیز دیگر و یا بالعکس وجود ندارد، بلکه یک حرکت عرضی در جریان است که نه تنها یک مسیر بلکه دیگر مسیرها را درمی‌نوردد، فرایندی بدون آغاز و پایان (دلوز و گاتاری، ۱۹۸۴، ص. ۲۵).

تنها در چنین حالتی است که به گفته تاد می<sup>۱</sup> زندگی افراد در کنار یکدیگر می‌تواند «تمرینی در راستای خلق روابط باشد تا تقلیل‌یافتگی» به رابطه‌ای خاص (۲۰۰۵، ص. ۱۳۴). به‌دیگرسخن، با «بازقلمروسازی» روابط، جغرافیای فرهنگی و سیاسی نیز در سطح کلان بازتعریف می‌شود؛ چراکه با تعریف هویت به‌منزله مقوله‌ای کاملاً نسبی، شناور و «موقعیت مدار» نمی‌توان افراد را در چارچوب‌های از پیش تعیین‌شده تاریخ، جغرافیا، جنسیت، قومیت و مذهبی خاص محدود کرد. نتیجه این امر فروپاشی دوانگاره‌های لیبرالیسمی و واژگونی گفتمان سرکوب است.

### ۳. یافته‌های پژوهش

#### ۳.۱. در وست میلز: شیزویی در هتروتوپیا

در وست میلز (۲۰۱۹) نخستین رمان دیشون چارلز وینزلو نویسنده معاصر آمریکایی است که موفق به کسب جوایز برجسته ادبی در ۲۰۱۹ و ۲۰۲۱ شده است. این رمان درباره زندگی اقلیت سیاه‌پوست ساکن منطقه‌ای در کرولینای شمالی است. روایت وینزلو از بحبوحه جنگ جهانی دوم، سال ۱۹۴۱، آغاز و تا اواسط دهه هشتاد میلادی ادامه می‌یابد. داستان مشتمل بر سه بخش است که به روایت زندگی زنی سیاه‌پوست به نام آزالیا سستر<sup>۲</sup> معروف به نات<sup>۳</sup> می‌پردازد. غالب داستان در حومه یکی از شهرهای کرولینای شمالی اتفاق می‌افتد. این منطقه وست میلز نامیده می‌شود که علی‌رغم ماهیت تخیلی آن، نوعی تاریخ‌نگاری مستند از ویژگی‌های غالب زبانی و فرهنگی سیاه‌پوستان آن منطقه به دست می‌دهد. اثر وینزلو به شرح

1. Todd May

2. Azalea Center

3. Knot

حدود چهار دهه از زندگی سیاهان و تجارب جامعه آمریکایی می‌پردازد: از اکتبر سال ۱۹۴۱ تا اواسط سال ۱۹۸۷.

نات شش سال قبل از شهری دیگری به این منطقه مهاجرت کرده است و فرزند کشیشی سیاه‌پوست است که کار کشیدن دندان سیاهان را نیز انجام می‌دهد. نات بسیار دل‌بسته پدر است و تحت تأثیر وی از کودکی به مطالعه، به‌ویژه خواندن آثار دیکنز، علاقه‌مند است. در طول روایت خواننده گاه و بی‌گاه نات را مشغول خواندن دوباره و دوباره رهانی از دیکنز که یادگار پدر است می‌بیند. این عشق به خواندن سبب می‌شود که نات پس از ورود به آن منطقه به‌عنوان معلم مدرسه انتخاب و مشغول به کار شود و در نتیجه تعامل بیشتری با دیگر ساکنان منطقه برقرار کند؛ لیکن از این میان، بیشترین ارتباط نات با اوتیس‌لی لاونینگ،<sup>۱</sup> مرد سیاه‌پوست کوتاه‌قدی است که با همسرش پپ<sup>۲</sup> و پسرش، بریزی،<sup>۳</sup> در همسایگی وی زندگی می‌کنند. اوتیس‌لی کارگر مرغداری مردی سفیدپوست است که در آن طرف رودخانه زندگی می‌کند. رابطه نات و اوتیس‌لی در طول داستان چنان عمیق است که بارها خواننده را به اشتباه می‌اندازد؛ اما این رابطه تا پایان داستان پاک و افلاطونی باقی می‌ماند.

از دیگر سو، نات با والی، پیش‌خدمت سفیدپوست و هم‌جنس‌گرا کافه محله، نیز رابطه‌ای بسیار عمیق و دوستانه دارد. آغاز این دوستی به دلیل اعتیاد نات به مشروب و حضور پیوسته وی در کافه برمی‌گردد. این اعتیاد به مشروب چنان قوی است که زندگی شخصی و شغل نات را تحت تأثیر جدی قرار می‌دهد. رمان در حالی شروع می‌شود که پرت<sup>۴</sup>، نامزد نات، از وی می‌خواهد بین او و مشروب یکی را انتخاب کند و نات در کمال ناباوری پرت زمان رفتن وی از خانه‌اش را می‌پرسد و می‌گوید: «برای جمع‌کردن وسایلت نیاز به کمک نداری؟» (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۷). به‌علاوه، خانواده‌های بچه‌ها چندان از نات راضی نیستند و معتقدند «هر وقت نات در مدرسه حاضر می‌شود گویا قبلش در وانی از مشروب ذرت حمام کرده است» (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۸). خود نات نیز متوجه رفتار متفاوت والدین دانش‌آموزان با خود شده است؛

1. Otis Lee Loving

2. Pep

3. Breezy

4. Pratt

چراکه به‌تازگی هریک پس از پرس‌وجو دربارهٔ وضع تحصیلی فرزندش «جوری از نات می‌گریزد که گویا بیماری مُسری دارد» (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۸۰). این تصویر کلی از نات به‌منزلهٔ زنی الکلی با رفتارهای ضد اجتماعی (که با حضور وی در تنها کافهٔ منطقه پُرننگ‌تر می‌شود) در کنار رفتارهای وی در دوران کودکی از همان ابتدا خواننده را با نسخه‌ای از شخصیت شیزوئیدی مواجه می‌کند:

شیزو در این تعبیر مقوله‌ای روان‌شناختی (اسکیزوفرنیک) نیست، بلکه نوعی پنداشت از سبک زندگی است که تحت استیلای هنجارهای ثابت و یا طرح‌واره‌های از پیش تعریف‌شده از «خود» نیست — «خودی» سیال و در حال «شدگی» تا «خودی» که مقهور هنجارهای بیرونی است (کل بروک، ۲۰۰۲، ص. ۵۰).

شخصیت نات در واقع با تصویر خواننده از زن دههٔ ۴۰ میلادی به‌طور عام و زن سیاه‌پوست به‌طور خاص بسیار متفاوت است. این تمایل به گریز از سنت به طرز نمادین در نام وی انعکاس یافته است: اسم کوچک نات (knot) با کلمهٔ انگلیسی «nut» به معنای «آدم عجیب و غریب» ایهام دارد. در واقع، نات با مردان در حد ضرورت و جهت دوستی ارتباط برقرار می‌کند و نسبت به مقولهٔ ازدواج جبهه دارد و تقریباً تا اواخر عمر خود مجرد می‌ماند. برای او ازدواج نوعی خداحافظی با آزادی فردی است؛ آزادی که بیشتر از نوع دیونوسی است. وقتی که پس از رابطهٔ خود با پرت و سپس ویلیام باردار می‌شود، شب زایمان، هریک از دختران خود را به‌راحتی به خانواده‌های بی‌فرزند دهکده می‌سپارد و راز مادر بودن خود را تا هدت‌ها مخفی نگه می‌دارد. به گفتهٔ اوتیس‌لی: «نات نمی‌خواهد مامان باشد و دربارهٔ این موضوع بسیار جدی است» (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۱۶). از منظر نات، مفهوم مادر شدن مسئولیتی سنگین است که وی برایش آمادگی ندارد. افزون بر آن، مادر شدن در آن شرایط به‌منزلهٔ خروج از منطقهٔ امن فردی است: «امنیتی که حاصل عدم نگرانی از آسیب‌رساندن به احساسات فرزند [...]؛ حاصل عدم همسری برای مردی است که پس از سال‌ها متوجهٔ عدم تمایلش به خود می‌شوی و حاصل لذت بردن از نوشیدن آزادانهٔ جرعه‌ای مشروب است» (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۲۲). این همان قیام شیزوئیدی علیه الگوی زنانهٔ از پیش تعیین‌شده ادیبی است؛ الگویی که اوتیس‌لی، همسرش و

پیش‌تر مادر نات همواره پیروی از آن را به وی گوشزد کرده‌اند، ولی نات همواره با رفتارهای خارج از عرف خویش آن را به چالش کشیده است.

افزون بر ماهیت شیزوئیدی، نات نماد شخصیت کولی / «خانه‌به‌دوش»<sup>۱</sup> دلوزی نیز است. اگرچه مهاجرت وی به وست‌میلز ظاهراً این امر را توجیه می‌کند، اما منظور دلوز از «خانه‌به‌دوش»، به‌منزلهٔ فردی بی‌خانمان نیست؛ چون نات در آمد کافی برای اجارهٔ خزنه دارد. دلوز از «خانه‌به‌دوش» به فردی ماجراجو اشاره دارد؛ فردی که حتی، علی‌رغم سکونت در یک مکان، از حوادث عجیب استقبال می‌کند و هرگز به آنچه از سوی ساختارهای استعلایی دیکته شده بسنده نمی‌کند. وی جستجوگر است و «از پرتاب طاس نمی‌ترسد و از اینکه نتیجهٔ پرتاب چه خواهد بود هراسی ندارد» (هزار پلاتو، ۲۰۰۵، ص. ۴۷۳). در واقع، «هیچ قانون، قاعده و یا الگویی بیرونی را نمی‌توان بر یک خانه‌به‌دوش تحمیل کرد» (می، ۲۰۰۵، ص. ۱۵۲)؛ از این رو است که وی خود را درگیر مقوله‌هایی استعلایی نظیر جغرافیا، وطن و هویت نمی‌کند؛ برای یک خانه‌به‌دوش «زندگی سراسر آزمایش گزینه‌های در دسترس است و هیچ قاعدهٔ کلی [برای زندگی] وجود ندارد؛ هر چیز صرف تجزیه، تحلیل و آزمایش است و مبتنی بر هیچ نتیجهٔ تضمینی نیست» (می، ۲۰۰۵، ص. ۱۵۲). از این رو است که نات برخلاف مادر، خواهرانش و پپ به دنبال زندگی یکنواخت و آرامش حاصل از روزمرگی نیست و برای فرار از این چارچوب‌ها به دنیای مردانهٔ گلدی، مشروب و موسیقی پناه می‌برد. این همان زیست ریزوسفیری است که انتظام تحمیلی را بر نمی‌تابد.

اما نکتهٔ قابل توجه آن است که اگر نات یک «دیگری» شیزوئیدی و «خانه‌به‌دوش» است؛ وست‌میلز، محل زندگی وی، نیز نماد «فضای خفه» دلوزی است. به‌دیگرسخن، اگر نات با رفتارهای متفاوت خود وجود الگوی متفاوتی از زنانگی را به دست می‌دهد که خواننده بعداً شاهد تکرار آن، البته با اندکی تغییر، در دخترانش است؛ وست‌میلز نیز، علی‌رغم جدایی آن از جامعهٔ سفیدپوست آن سوی رودخانه، تجربه‌ای عینی از اقلیت‌شدگی را به تصویر می‌کشد که خود منشأ تغییرات فرهنگی و سیاسی آتی است؛ تجربه‌ای که به گفتهٔ دلوز پیش شرط

1. nomad

2 A Thousand Plateaus

شکل‌گیری ساختار سیاسی نوین و فروپاشی گفتمان انضباطی حاکم است. وست‌میلز اگرچه از منظر جغرافیایی از جامعه سفید منفک شده (وجود رودخانه مرز جدایی این دو گروه را پررنگ‌تر کرده)، اما همین جدایی ساختاری فرهنگی متمایز و کاملاً متفاوتی از جامعه سفید را بر آن حاکم کرده است (و غیرمستقیم فرهنگ «دیگری» را تقویت می‌کند)، به طوری که ساختار آموزشی، سبک زندگی، عبادت و تفریح همگی مبتنی بر فرهنگ رنگین‌پوست است. بهترین نماد این فضا را می‌توان در کافه کوچک شهر دید. این کافه که در محل سابق یک طویله شکل گرفته است کمی با کافه‌های معمولی متفاوت است. نام این کافه «گلدی» است و یک «جوک جوینت»<sup>۱</sup> است: کافه‌ای مخصوص رنگین‌پوستان که در آن علاوه بر سرو غذا و مشروب، اجرای موسیقی زنده، رقص و قمار نیز انجام می‌شود. این محل که در واقع ترکیبی از چندین فضا است، مرکز تفریح و سرگرمی جامعه رنگین‌پوست به شمار می‌رود که در تقابل با قانون انضباطی جیم کرو<sup>۲</sup> در ایالات جنوبی آمریکا در اوایل قرن بیست شکل گرفته است. اگرچه جوک جوینت‌ها غالباً با فضایی مردانه تداعی می‌شوند، اما گلدی - که پاتوق همیشگی مردان محله و مرکز بحث، گفتگوها و حتی تصمیمات روزمره آنهاست - از سوی زنی سیاه‌پوست (میس گلدی)<sup>۳</sup> اداره می‌شود و مشتری زن همیشگی نظیر نات دارد. ماهیت مولد این فضا را می‌توان در روابط و پیوندهای شکل‌گرفته در آن به خوبی مشاهده کرد. در همین فضا است که نات با اولین نامزد خود، پرت، نوازنده پیانو کافه گلدی و پدر دختر اوّلش و سپس ویلیام، مشتری گذری کافه و پدر دختر دومش، آشنا می‌شود؛ دوستی عمیق بین زنی سیاه‌پوست و مردی سفیدپوست شکل می‌گیرد و مردی سفید برای زنی سیاه‌پوستی کار می‌کند.

بنابراین، گلدی فراتر از یک کافه صرف و محل خوش‌گذرانی جامعه رنگین‌پوست است؛ اگر وست‌میلز قلمرو نژادی است، گلدی نوعی «هتروتوپیا/ دگرجا»<sup>۴</sup> در مرکز این گتو محسوب

#### 1. Juke joint

۲. Jim Crow Laws: قانون جیم کرو در اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن بیست از سوی دموکرات‌های ایالت جنوبی تصویب

شد و مبتنی بر دستورجدا سازی تمام مراکز آموزشی، عمومی و تفریحی رنگی‌پوستان از جامعه سفیدپوست بود.

#### 3. Miss Goldy

#### 4. heterotopia

می‌شود. از منظر فوکو، هتروتوپیا یک «ضدمکان»<sup>۱</sup> است؛ فضایی که در آن «تمام مکان‌های واقعی درون یک فرهنگ حاضرند و هم‌زمان بازنمایی، به چالش کشیده شده و سپس وارونه می‌شوند» (فوکو، ۱۹۶۷، ص. ۳). به‌دیگرسخن، هتروتوپیا نوعی فضای اختلاطی را به تصویر می‌کشد که چندین فضای نامتجانس را هم‌زمان در بر می‌گیرد. هتروتوپیا از منظر فوکو در تمام فرهنگ‌ها موجود است و می‌تواند مشتمل بر یکی از این دو نوع یا هر دو باشد: «هتروتوپای بحران» و «هتروتوپای انحراف» (فوکو، ۱۹۶۷، ص. ۳). نوع اول، معمولاً به مکان مقدس یا ممنوعه‌ای اشاره دارد که مختص افراد با شرایطی بحرانی نسبت به جامعه اطراف هستند: نظیر نوجوانان، زنان باردار، سالمندان و غیره. نوع دوم به فضاهایی می‌پردازد که مختص افرادی با رفتارهای خارج از عرف و نابهنجار است نظیر زندان‌ها، تیمارستان‌ها، پارک‌ها، کافه‌ها و غیره؛ فضاهای عمومی که علی‌رغم هویت اختصاصی خود، «دربگیرنده فضاهایی شخصی می‌شوند که از سوی هریک از افراد حاضر در آن خلق می‌شوند» (فوکو، ۱۹۶۷، صص. ۴-۵).

وست‌میلز همان دگر فضای ریزوسفیری است که «دیگری» نابهنجار جامعه سفید را در خود جای داده است؛ اما گلدی خود دگرجا/ هتروتوپایی دیگر در درون این فضا است، چراکه طبق نظر فوکو (۱۹۶۷) هتروتوپیا جزء لاینفک هر فرهنگ و تمدنی است. گلدی نه تنها «دیگری» نابهنجار فضای موجود -الکلی‌ها، قماربازان و زنان خیابانی- را در خود جای می‌دهد، بلکه مأمنی برای مسافران و کارگران مهاجر است. فضایی کاملاً نامتجانس که هر نوع هویت خاصی را به چالش می‌کشد و نوعی «لامکان»<sup>۲</sup> را به تصویر می‌کشد که نه تنها مفاهیم جغرافیا و مرزبندی را زیر سؤال می‌برد، بلکه کلیشه‌های جنسیتی و نژادی را نیز به چالش می‌کشد. والی سفیدپوست برای زنی سیاه‌پوست کار می‌کند و غالب دوستانش نیز سیاه‌پوستند. بهترین دوست نات بعد از اوتیس‌لی، والی پیش خدمت سفیدپوست است و این دوستی تا پایان عمر نات همچنان عمیق و پابرجاست. وست‌میلز به‌منزله قلمرو خاص نژادی دقیقاً آن سوی رودخانه تعیین مکان می‌شود و هویتی خاص بدان داده می‌شود و افراد ساکن در آن نیز طبق آن هویت طبقه‌بندی می‌شوند؛ اما از منظر دلوز این به معنای اتمام ماجرا نیست. آشفتگی در ذات هر

---

1. counter-site

2. non-place

قلمرو است و بازقلمروسازی جزء لاینفک آن محسوب می‌شود: «بازقلمروسازی» از منظر دلوز «آشفته‌گی زیرپوستی و درونی هر قلمرو است» (به نقل از می، ۲۰۰۵، ص. ۱۳۸). در واقع، وجود همین آشفته‌گی و فرا رفتن از خطوط و مرزبندی‌های اجتماعی و فرهنگی است که امکان بازتعریف قلمروها را فراهم می‌کند (چراکه اصل قلمرو امری ناگزیر است).

گلدی همان آشفته‌گی درونی وست‌میلز است که در آن خطوط، مرزبندی‌ها و ساختار درخت‌گونه به چالش کشیده شده‌اند. به دیگر سخن، فضای هتروتوپایی گلدی فضایی سیال و شناور است که در آن نه تنها از سلسله‌مراتب‌های از پیش تعیین شده گفتمان انضباطی لیبرالیسمی خبری نیست، بلکه همانند «ماشین» در فرایند تولید و بازتولید روابط نوین و در نتیجه هویت‌های نوین است و مانند «بدن بدون اندام» به ثبت صرف این روابط می‌پردازد بدون آنکه آنها را به کانالی خاص هدایت کند. در این فضا همه به نحوی به هم پیوند می‌خورند و از آن ساختار درخت‌گونه «ارباب / برده»، «مرد / زن»، سفید/سیاه، هوشیار / مست لیبرالیسمی خبری نیست. موسیقی، مشروب و رقص نیز در شکستن فضای سلسله‌مراتبی و سیالیت موجود نقش مهمی ایفا می‌کنند. اینجا میل و اراده فردی است که روابط را تعریف می‌کند نه کلیشه‌ها، ارزش‌گذاری‌های فرهنگی، برجسب‌ها و طبقه‌بندی‌های اجتماعی تحمیلی. این همان سیالیتی است که شخصیتی شیزوئیدی نظیر نات با فرار از تقلیل یافتن در الگوهای کلیشه‌ای - نظیر مادری، همسری و حتی معلمی - و از طریق سپری اوقات در گلدی و یا نوشیدن مشروب در صدد تجربه آن است.

### ۳.۲. در وست‌میلز و تبلور ساختار ریزومی «ماشین»

اگر نات را بتوان نماد شخصیتی «شیزوئیدی» و «کولی» برشمرد که با محدودیت از هر نوع به مبارزه می‌پردازد و می‌کوشد از قیدوبند چارچوب‌های دست و پاگیر هویتی، جنسیتی، نژادی و جغرافیایی بگریزد؛ اما این مبارزه بهای سنگین «دگرشدگی» را برای وی به ارمغان می‌آورد. نات از سوی خانواده، حتی پدرش، طرد می‌شود؛ وقتی خانواده‌اش، علی‌رغم تعجب نات، از زایمان وی خبر دار می‌شود، به بهانه مریضی پدرش نات را به اجبار به خانه پدری می‌کشند، ولی اجازه ورود به وی نمی‌دهند؛ چراکه از منظر آنها لازمه وجود فرزند ازدواج و داشتن همسر است.



به‌علاوه نگهداری و بزرگ کردن فرزند نیز امری بدیهی است. از این رو، وقتی صحبت نات با مادرش بی‌نتیجه می‌ماند و از وی می‌پرسد «پدر کجاست، وی حداقل کمی منطقی دارد که بداند اگر دخترش ایده‌آل نیست، شیطان هم نیست»، دینا، مادر نات، در پاسخ می‌گوید: «اگر همسر و فرزندی همراهت نیست، دیدن پدرت فایده‌ای ندارد. برای خودت دردسر درست نکن» (وینزولو، ۲۰۱۹، ص. ۲۷). این در حالی است که دینا خود قربانی یکی از سنت‌های همین جامعه هست: ازدواج اجباری و زندگی با مردی که هیچ نقطه مشترکی با وی ندارد. نتیجه این ازدواج، همسری تلخ و مادری نامهربان است که همگان بر بی‌عاطفگی وی در آن منطقه اذعان دارند؛ بنابراین دینا نیز چندان متفاوت از نات نیست. لیکن مبارزه دینا با سنت‌های جامعه صرفاً چهره‌موجه‌تری دارد. اگر دینا با سرتافتن از وظایف همسری و مادری، اعتراض خود را به ساختار ازدواج اجباری نشان می‌دهد. نات، با رفتارهایی کاملاً افراطی این اعتراض را بیان می‌کند؛ همان کاری که مادرش و زنانی با سرنوشت مشابه دینا حتی اجازه فکر کردن به آن را نداشته‌اند: زیر پا گذاشتن سنت و چارچوب‌های تحمیلی. از منظر نات:

این حقّ وی است که کاری متفاوت از دینا و ماری و آپریس انجام بدهد. نات هنوز هم گمان داشت - و نمی‌توانست به چیزی غیر از آن فکر کند - که واسپاری آن نوزاد دختر عاقلانه‌ترین کاری بوده که تاکنون انجام داده است (وینزولو، ۲۰۱۹، ص. ۳۲).

البته درهم‌شکستن این ساختار مستلزم بهای سنگینی است؛ برای نات این امر به معنای طرد همیشگی وی از سوی خانواده و بازگشت به وست‌میلز است؛ اما نکته قابل توجه آن است که چالش ساختار خانواده (به‌منزله اولین ساختار سمبولیک لاکانی) از سوی نات به این معنا نیست که وی زنانه نیست، بلکه تعریف متفاوت وی از زنانگی و مادری است؛ وی زنانگی را منفک از مادری می‌داند. به‌علاوه، از منظر نات مادری جدای از فرزند آوری است؛ امری مهم که فرد باید برایش آمادگی داشته باشد، در غیر این صورت همانند دینا به فرزندانش آسیب می‌رساند. این تعبیر جدید وی از مقوله مادری ساختار درختی جامعه سنتی را به چالش می‌شکند و ساختاری ریزومی را جایگزین آن می‌کند. دختران نات فرزندخوانده دیگر خانواده‌ها می‌شود درحالی‌که پدر و مادر واقعی آنها افراد دیگری هستند. حضور دو پدر و مادر ساختار شجره

خانوادگی را درهم می‌شکند. نکته جالب آن است که دو دختر وی نیز دوباره علیه ساختار مرسوم پیش می‌روند و هر دو با یک مرد در رابطه هستند. بریزی، پسر اوتیس‌لی، با دختر اول نات نامزد می‌کند، ولی رسماً با دختر دوم نات ازدواج می‌کند و حاضر نیست که هیچ‌یک را از دست بدهد و هیچ‌یک از دختران نات نیز حاضر به ترک وی نیستند. گویا دختران نات نسخه‌ای از خود وی هستند، اما در بعدی متفاوت: این بار با زیرپا گذاشتن سنت دینی و اجتماعی و پذیرش چندهمسری بریزی.

درهم‌ریختن شجره خانوادگی و وجود ساختار ریزومی را می‌توان در خانواده اوتیس‌لی نیز مشاهده کرد. اوتیس‌لی تا اواخر داستان فکر می‌کند که فرزند رز و مرد سیاه‌پوستی است که در زهان خردسالی وی در رودخلنه غرق شده و ما نونی،<sup>۱</sup> پیرزنی که با آنها و مادرش زندگی می‌کند، نیز مادر رز و مادر بزرگ اوتیس‌لی است. در طول داستان اوتیس از خواهی به نام اسی<sup>۲</sup> صحبت می‌کند که در نیویورک با پلیسی سفیدپوست ازدواج کرده و زندگی می‌کند. گفته می‌شود که اسی از خانه فرار کرده و بنابراین روی بازگشت به وست میلز را ندارد. اگرچه اوتیس یک‌بار در نوجوانی برای دیدنش به نیویورک رفته و شش ماه با وی بوده است، اما غم و اندوه اسی از شرایطش اوتیس‌لی را مجبور به ترک وی و بازگشت می‌کند. این در حالی است که اوتیس‌لی در پایان داستان متوجه می‌شود که اسی، علی‌رغم تصورش، خواهرش نیست، بلکه مادرش است؛ رز و مام نونی هم مادر و مادر بزرگ وی نیستند. خواننده در شخصیت اسی با همان ویژگی‌هایی روبه‌رو می‌شود که نات دارد: اسی نه تنها همانند نات به دلیل تفاوت ظاهری از ابتدا «دیگری» محسوب می‌شود - نات موهای قرمز دارد و اسی شبیه سفیدپوستان است - بلکه وی نیز از پذیرش نقش مادری برای فرزندش سرباز می‌زند. اسی، با جای زدن خود به منزله زنی سفیدپوست با پلیسی در نیویورک ازدواج می‌کند؛ اما پیش از آن عاشق مرد سیاه‌پوستی بوده و از وی باردار می‌شود، اما فرزندش را به رز که فرزندی ندارد می‌سپارد و از وی می‌خواهد این راز را حفظ کند. در پایان داستان، اوتیس‌لی نیز دو پدر و مادر دارد؛ مادری که او را زاده و مادری که بزرگش کرده است.

---

1. Ma Noni

2. Essie

بنابراین، علی‌رغم تأکید اوتیس‌لی بر بنیان خانواده و حفظ ساختار درختی آن، خود را در پایان در ساختاری ریزومی می‌یابد که مرکز قدرت ادیبی واحدی ندارد و در آن وحدت لاکانی با کثرت ریزومی جایگزین شده و به‌جای یک خانواده، خود را در تعامل و پیوند با افرادی می‌بیند که هم‌خانواده‌ی وی هستند و هم نیستند. این «بینیت» همان ماهیت ریزومی است که «جریانی بدون آغاز و پایان است» (دلوز و گاتاری، ۱۹۸۴، ص. ۲۵). در چنین حالتی است که ساختار خانواده به «ماشین»، به «بدنی بدون اندام» تبدیل می‌شود که روابط صرفاً در سطح آن ثبت می‌شوند و با گسست یک رابطه، امکان تشکیل رابطه‌های بعدی فراهم است؛ بنابراین، اگر نات برای همیشه از سوی خانواده طرد می‌شود، با بازگشت به‌وسط میلز خانواده‌ای جدید می‌سازد:

نات وارد فروشگاه‌های شد که از آنجا می‌توانست اتوبوس برگشت به‌جایی [وست‌میلز] را سوار شود که دیگر به‌منزله‌خانه‌اش بود؛ جایی که می‌دانست اوتیس‌لی لایونگ قطعاً به وی خواهد گفت تا مادامی که اوتیس زنده است، نات خانواده دارد (وینزلو، ۲۰۱۹، ص. ۳۰).

خانواده‌ای متشکل از اوتیس‌لی، پپ و بریزی. به همین ترتیب، سپردن اوتیس‌لی به رز نیز خانواده‌ای جدید به‌اوتیس بخشیده است که بعداً با حضور نات و سپس فرزندانش بازهم ساختاری پیچیده و پیچیده‌تر می‌یابد. این پیوندهای تودرتو همان «هم‌نشستی»<sup>۱</sup> را رقم می‌زند که به گفته دلوز علاوه بر رهایی جامعه از «ماشین استبدادی لیبرالیسمی»، با تأکید بر روابط و پیوندهای افقی، تنوع، کثرت به‌نوعی مرکز زدایی و بازقلمروسازی دست‌زند و گفتمان متفاوتی را بیافریند.

---

1. assemblage

#### ۴. بحث و نتیجه‌گیری

دیشون چارلز وینزلو در اثر تحسین شده خود به بررسی ساختارهای «ریزوسفیری» و «ماشین» می‌پردازد و می‌کوشد با چالش کلان‌روایت‌های بنیادین لیبرالیسمی گفتمان قدرت حاکم را به چالش کشد. بدین منظور وینزلو بر مقوله خانواده به‌منزله نخستین نظام قدرت متمرکز می‌شود، نظامی که علی‌رغم کوچکی، از منظر فوکو نقشی مهم در درونی کردن هنجارهای اجتماعی ایفا می‌کند؛ چراکه خانواده نخستین ساختار نظارتی است که تفکر سلسله‌مراتبی از بالا به پایین را در فرد عادی‌سازی می‌کند و قادر است هنجارمندی و قانون‌مداری را به امری درونی تبدیل کند؛ بنابراین، بازقلمروسازی این ساختار فی‌نفسه می‌تواند به بازقلمروسازی دیگر ساختارهای اجتماعی و در نتیجه بازتعریف گفتمان قدرت منجر شود. از این رو، وینزلو می‌کوشد تا ساختار درختی خانواده را به چالش کشد. از آنجاکه ساختار خانواده از منظر فرویدی/لاکانی مبتنی بر گفتمان ادیپی و در نتیجه مردمحوری است، مهم‌ترین راه ایستادگی در برابر این ساختار چالش هنجارهای بدیهی آن از سوی جنسیت به اصطلاح فرودست (زنانه) است. از این رو است که در دلوز از چالش گفتمان «اصالت هویت» به‌منزله اصل «زن‌شدگی» تعبیر می‌شود و وینزلو اثر خود را به نحوی سمبلیک بر زنی سیاه‌پوست به نام نات سنتر متمرکز می‌کند؛ زنی با نامی کاملاً سمبولیک که سبک زندگی خویش را نه بر مبنای هنجارهای اجتماعی و خانوادگی از پیش تعیین شده که بر مبنای «میل» و در نتیجه «شدگی» و سیالیت در لحظه تعریف می‌کند. او نماد شخصیت «شیزوئیدی» و «کولی» است که برخلاف نام فامیلی‌اش (سنتر: مرکز) با هرگونه مرکز و امر استعلایی تحمیلی به مبارزه می‌پردازد. این نوع شخصیت چون بر مبنای فقدان و نیاز به «دیگری» نمی‌پیوندد، حیاتی بسیار مولد و پویایی دارد. در واقع، چون گفتمان حاکم بر تفکر شیزوئیدی-ریزومی مبتنی است، قطع یک رابطه برای وی به‌منزله فقدان و تنهایی نیست؛ بالعکس، امکان شکل‌گیری صدها رابطه جدید را نوید می‌دهد. حاصل چنین تفکری، برخلاف هنجارهای گفتمان لیبرالی مبتنی بر فقدان و در نتیجه ترس از طردشدگی و تنهایی، عدم تسلیم در برابر «دیگری» است؛ نتیجه امر، مقاومت در برابر درونی شدن هنجارهای بیرونی گفتمان قدرت و عدم سرکوب افکار فردی است. در پی این تفکر، دیگر خانواده/جامعه آن ساختاری نیست که می‌تولند فرد را به هویت و در نتیجه موقعیتی خاص تقلیل دهد؛ بلکه «بدنی بدون

اندام»/«ماشین» است که در نتیجه «هم‌نشست» حاصل از تنوع و کثرت موجود، هویتی کاملاً شناور و «موقعیت‌مدار» دارد که فرای چارچوب‌های از پیش تعیین‌شده تاریخی، جغرافیایی، جنسیتی، قومیتی و مذهبی خاص و در نهایت دوانگاره‌های لیبرالیسمی است. در چنین شرایطی است که دموکراسی واقعی می‌تواند متبلور می‌شود و جامعه مدنی جایگزین جامعه کنترلی می‌گردد.

### کتاب‌نامه

- احسانی‌فر، ز.، و رنجبر، م. (۱۳۹۵، مهر). *مولفه‌های زن‌شدن در داستان کنیزو*. گردهمایی انجمن ترویج زبان و ادب فارسی ایران، دانشگاه گیلان، رشت.
- حقی، س.، قربان صباغ، م. ز.، و تائبی نقندری، ز. (۱۳۹۷). *انقیاد و قدرت بدن زنانه در رمان سرگذشت ندیمه نوشته مارگارت آتوود*. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۱(۳)، ۱۰۳-۱۲۶.
- <https://doi.org/10.22067/lts.v51i3.68951>
- دانشور، م.، سجادی، ب.، و سخنور، ج. (۱۳۹۷). *از اصالت زن تا تداوی روحی طبیعت: شفای نیایی در اکنون زمان دل‌گشودن است اثر آلیس واکر*. *مطالعات زبان و ترجمه*، ۵۱(۳)، ۱۴۹-۱۶۷.
- <https://doi.org/10.22067/lts.v51i3.76498>
- دلوز، ژ. (۱۳۹۰). *نیچه و فلسفه (ع. مشایخی، مترجم)*. نشر نی. (تاریخ نشر نسخه اصلی ۱۹۶۲)
- صدرالحفاظی، ع.، و ریخته‌گران، م. (۱۳۹۹). *دلوز: میل و بازگشت قانون در متافیزیک شدن فلسفه*، ۴۶(۱)، ۹۷-۱۱۵. <https://doi.org/10.22059/jop.2019.224556.1006259>
- فوکو، م. (۱۳۸۴). *اراده به دانستن (ا. جهان‌دیده و ن. سرخوش، مترجم)*. نشر نی. (تاریخ نشر نسخه اصلی ۱۹۷۶)
- نجف زاده، ر. (۱۳۹۳). *زیست قدرت در اندیشه سیاسی فوکو، آگامبن، و نگری: از جامعه انضباطی تا جامعه کنترلی جهانی*. *جستارهای سیاسی معاصر*، ۵(۳)، ۱۴۹-۱۷۲.

Colebrook, C. (2002). *Gilles deleuze*. Routledge.

Deleuze, G., & Guattari, F. (1984). *Anti-Oedipus: Capitalism and schizophrenia*. Continuum.

Deleuze, G., & Guattari, F. (2005). *A thousand plateaus: Capitalism and schizophrenia* (B. Massumi, Trans.). University of Minnesota Press. (Original work published 1980)

- Deleuze, G., & Parnet, C. (2007). *Dialogues II* (H. Tomlinson & B. Habberjam, Trans.; 2nd ed.). Columbia University Press. (Original work published 1977)
- Dobson, J. E., & Fisher, P. F. (2007). The panopticon's changing geography. *Geographical Review*, 97(3), 307-323. <https://doi.org/10.1111/j.1931-0846.2007.tb00508.x>
- Foucault, M. (1967). Of other spaces (J. Miskowiec, Trans.). *Diacritics*, 16(1), 22–27. (Original work published 1967)
- Foucault, M. (1975). *Discipline and punish*. Allen Lane.
- Freud, S. (1953). *A general introduction to psychoanalysis* (J. Rivere, Trans.). Pocket Books. (Original work published 1916)
- Koekkoek, T. (2020). De'Shawn Charles Winslow's *In West Mills*: The big secrets of a small town. *Pleiades: Literature in Context*, 40(1), 234-235. <https://doi.org/10.1353/plc.2020.0035>
- May, T. (2005). *Gilles Deleuze: An introduction*. Cambridge University Press.
- Mitchell, J. (1982). Introduction (J. Rose, Trans.). In J. Mitchell & J. Rose (Eds.), *Feminine sexuality: Jacques Lacan and the école freudienne* (pp. 1-26). W. W. Norton & Company.
- Winslow, D. C. (2019). *In west mills*. Bloomsbury.
- Zamberlin, M. F. (2006). *Rhizosphere*. Routledge.

#### درباره نویسنده

زهرا طاهری استادیار زبان و ادبیات انگلیسی دانشگاه کاشان است. زمینه تخصصی وی تفکر چپ نوگرا با تاکید بر ادبیات اقلیت، چند فرهنگ گرایی و پسااستعمار با تمرکز بر حوز زنان است. وی همچنین مطالعاتی در حوزه ادبیات کودک در غرب و ایران دارد.